

การพัฒนาหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสนมปราช จังหวัดลำปาง

เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์* และพิชชา ถนอมเสียง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

*Corresponding author: kedthips@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาคุณภาพหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสนมปราช จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสนมปราช จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนบ้านจัววิทยา อำเภอสนมปราช จังหวัดลำปาง จำนวน 41 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตร 2) เอกสารประกอบหลักสูตร 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง และ 4) แบบวัดความสามารถในการออกแบบสื่อวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างและคุณภาพของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด และเอกสารประกอบหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) การศึกษาผลการใช้หลักสูตร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวัดความสามารถในการออกแบบสื่อวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลงของนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิจัยครั้งนี้ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งส่งเสริมเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งให้เยาวชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบไป

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาหลักสูตร 2. ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง 3. ข้อคิดใหม่การพัฒนาหลักสูตรทาบ

โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว รหัสการรับรอง : HE-252-2564

โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา วันที่ 24 ธันวาคม 2564

The development of the “Gee-Kham” handweaving curriculum at Ban Nam Long, Sop Prap District, Lampang Province

Kedthip Sirichaisin* and Pitcha Thanomsieng

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Lampang 52100, Thailand

**Corresponding author: kedthips@g.lpru.ac.th*

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to create and determine the quality of the “Gee-Kham” handweaving curriculum at Ban Nam Long, Sop Prap District, Lampang Province, and 2) to examine the results of using the weaving curriculum at Ban Nam Long, Sop Prap District, Lampang Province. The sample group comprised 41 students from Matthayom 1-3 at Chumchonbanjuawittaya School, Sop Prap District, Lampang Province, selected through simple random sampling. The research instruments used included: 1) Curriculum, 2) Supplementary handouts, 3) Test measuring learning achievement on “Gee-Kham” handweaving at Ban Nam Long, and 4) Assessment of ability in designing audiovisual communication media for promoting Ban Nam Long weaving products. Data were analyzed using percentages, means, standard variations, and t-tests. The research findings indicated that: 1) The development and quality of the curriculum, along with the curriculum and supplementary handouts, achieved the highest level of appropriateness; 2) The study of the results of using the curriculum with students in Matthayom 1-3 who had undergone learning based on the curriculum showed statistically significant higher scores in the post-test compared to the pre-test, aligning with the established hypotheses. Additionally, the design competency of the Gee-Kham handwoven cloth promotional product video was rated at a high level overall. This research contributes to the development of local-level curriculum at educational institutions that aligns with the local context and meets the needs of the community, enabling effective classroom management and promoting youth engagement in preserving and perpetuating local wisdom, thus allowing them to play an active role in passing down local traditions.

Keywords: 1. Curriculum development 2. Ban Nam Long “Gee-Kham” handwoven cloth
3. Neo-concept Taba curriculum development

บทนำ

หลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ในระบบของโรงเรียนใช้หลักสูตรกลางหรือหลักสูตรแม่บท ซึ่งพัฒนาขึ้นจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในส่วนกลาง เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในระดับกว้าง ไม่สามารถเจาะจงกลุ่มผู้เรียนในภูมิภาคหรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การใช้หลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียวนั้นอาจไม่สอดคล้องและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตามข้อกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่นและสามารถพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่นของตนเองได้ (Promata & Khamawattana, 2016)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา พบว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ที่เน้นท้องถิ่น ซึ่งมีแหล่งเรียนรู้หลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งในท้องถิ่น ชุมชน และภายในจังหวัด เน้นจากห้องเรียนสู่โลกภายนอก เป็นการสอนที่เปิดโอกาสแก่ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (Dachakupt & Yindeesuk, 2014) โดยครูผู้สอนสามารถร่วมกับชุมชน ซึ่งอาจเป็นผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กันเรียน เยาวชนในชุมชน รวมถึงบุคคลในชุมชนที่สนใจเรียนรู้ (Chamnien, Chamnien, & Kaewsanit, 2021)

ในแง่ของการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุในชุมชนสู่เยาวชน พบว่า มีการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาน้อยลง เพราะปัจจุบันได้มีสิ่งเร้าเจือจางที่ส่งผลให้เยาวชนเกิดความสนใจมากกว่า เช่น สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ กระแสวัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมตะวันออก เคป็อปของประเทศเกาหลี ซึ่งอาจส่งผลให้เยาวชนหลงลืมรากเหง้าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารในปัจจุบันมีรูปแบบและช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งเยาวชนสามารถเป็นผู้เลือกรับสารได้ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะกล่อมเกลาชี้แนะเยาวชน เพื่อไม่ให้

ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นถูกกลืนเลือนและสูญหายไป (Chamnien et al., 2021) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย ปัญหาการศึกษาที่ผ่านมาได้มีแก่นักเรียนออกจากท้องถิ่น ทำให้ไม่มีความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่รู้จักที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า ลูกไม่สืบสานอาชีพของพ่อแม่ คนรุ่นใหม่เข้ากับชุมชนเดิมไม่ได้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นจึงถูกละเลยไม่มีผู้สืบทอด ผลกระทบจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ สังคม สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอในชุมชน สาเหตุเกิดจากการขาดความสมดุลแห่งการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยทั้งในและนอกระบบโรงเรียนลดน้อยลง (Chaiphakdee, 2016) นอกจากนี้ การทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้มีความเจริญทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการการศึกษาไทย (Punyopashtambha, 2018)

ผ้าทอที่ตำบลน้ำหลงเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสมัย อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ มีต้นกำเนิดการถักทอมาจากทักษะภูมิปัญญาของคนในสมัยโบราณ ที่มีการสืบทอดเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งฝ้ายที่นำมาถักทอได้มาจากปุ๋ยฝ้ายที่มาจากการปลูกด้วยเมล็ดที่ต้องดูแลประมาณ 3-4 เดือน เมื่อต้นฝ้ายโตเต็มที่ก็จะเริ่มแตกดอกและติดผล เมื่อผลแก่ได้ที่ก็แตกออกเป็นปุ๋ยฝ้าย สมัยโบราณเรียกปุ๋ยฝ้ายว่า “ดอกฝ้าย” ดอกฝ้ายในสมัยโบราณมีด้วยกัน 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ที่ออกดอกสีขาว และพันธุ์ที่ออกดอกสีน้ำตาลอ่อน คนสมัยโบราณได้อาศัยทักษะและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการนำเอาดอกฝ้ายทั้งสองพันธุ์นี้มาผ่านกรรมวิธีกระบวนการแกะเมล็ด กระบวนการตีฟู กระบวนการปั่นฝ้ายเพื่อให้ดอกฝ้ายแปรสภาพเป็นเส้นฝ้าย กระบวนการย้อมสีเส้นฝ้ายก่อนผ่านกรรมวิธีทักกะฝีมือแบบวิถีชีวิตของคนสมัยโบราณที่บรรจงวิจิตร ถักทอออกมาเป็นผืนผ้าเพื่อใช้สอยนุ่งห่มและเป็นปัจจัยใช้ในการดำรงชีวิต อันเป็นการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีอยู่ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาสืบทอดต่อกันมา

สตรีที่เริ่มทอผ้าในอดีตจะเริ่มตั้งแต่ฝึกหัดการเรียนรู้ทางด้านผ้าทอในช่วงอายุเฉลี่ยระหว่าง 13-18 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีความพร้อมทางด้านร่างกายที่จะใช้ทอผ้าและออกแรงทอได้ (O-isulaya, 1995) เช่นเดียวกับ โลเวนฟีลด์ (Lowenfeld, 1957) ที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการของวัยรุ่นในช่วงอายุ 14-17 ปี ว่าเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์ สามารถควบคุมการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือทางศิลปะได้เป็นอย่างดี มีสมาธิ และช่วงความสนใจที่ยาวนานเพียงพอที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะได้ ดังนั้น นักเรียนในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจึงมีความเหมาะสมที่ได้เริ่มต้นเรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานด้านผ้าทอ ขณะเดียวกัน ความต้องการของระบบการศึกษาปัจจุบันที่ต้องการเน้นกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นสมรรถนะสำคัญในการพัฒนาเยาวชนสู่การสร้างสรรค์ความรู้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี (Panich, 2012)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นหลักสูตรผ้าทอที่ตำบลบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง เพื่อถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยให้เยาวชนรุ่นใหม่สามารถสืบสานและดำรงรักษาวัฒนธรรมภายใต้บริบทร่วมสมัยและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการตลาดได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรผ้าทอที่ตำบลบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรผ้าทอที่ตำบลบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (curriculum development)

เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงการพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการหรือขั้นตอนในการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ดียิ่งขึ้น

โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาในแต่ละยุคสมัย หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการจำเป็นที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคตที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับสภาพสังคม และบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด พร้อมทั้งมีการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้ สำหรับขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แล้วนำมากำหนดจุดประสงค์ กำหนดเนื้อหาสาระที่จะทำการออกแบบการสอน กำหนดมาตรการวัดและประเมินผล รวมไปถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ พร้อมทั้งจะนำหลักสูตรที่ออกแบบไว้ไปใช้ รวมถึงการประเมินเพื่อปรับปรุงหลักสูตร เพื่อไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนในอนาคต (Oliva, 1992; Saylor & Alexander, 1974; Taba, 1962; Tyler, 1975 as cited in Kaewurai, 2021)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีคุณภาพ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ทุกขั้นตอนโดยผลจากความร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้น และใช้ประสบการณ์ในการถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียน โดยวิธีการสาธิต บรรยายควบคู่ไปกับการฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติงานจริง ด้านแหล่งการเรียนรู้จะเป็นแหล่งต้นกำเนิดภูมิปัญญาเป็นหลัก โดยมีการเรียนรู้จากห้องเรียน หรือห้องสมุด หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ เป็นส่วนเสริม (Cheykeewong, 2002; Thatthong, 2007; Thongthaw, 2002) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการของหลักสูตรฯ

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างความรู้ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มโดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง

โดยลักษณะขององค์ประกอบและขั้นตอนของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ โดย วัฒนพร ระบุทุภักซ์ (Ra-Ngubtook, 2002) กล่าวถึงองค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ประสบการณ์ (experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้ในการเรียนและแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับเพื่อน ๆ ที่อาจมีประสบการณ์คล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย (reflect and discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความคิดผู้อื่นที่ต่างไปจากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น ผลจากการสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปรายทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลายและได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม 3) ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (understanding and conceptualization) เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้ความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดอาจจะเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มและครูช่วยเสริมให้สมบูรณ์ หรือครูอาจนำทางแล้วผู้เรียนสานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด 4) การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (experiment or application) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

จากแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรผ้าทอที่บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เพราะด้วยการพัฒนาหลักสูตรในสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่จำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนชาวบ้านที่มีองค์ความรู้และมีความต้องการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เยาวชนรุ่นลูกในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านให้คงอยู่

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้กระบวนการแนวคิดของ Tabá (1962, as cited in Art-in, 2021) มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การกำหนดเนื้อหาสาระ 4) การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ 5) การนำหลักสูตรไปใช้ (การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผสมผสานเทคโนโลยี (blended technology)) 6) การประเมินผลหลักสูตร และ 7) การปรับปรุงและแก้ไข

หลักสูตร เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรผ้าทอที่บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จากการทบทวนทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้นนำไปสู่การจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสบปราบพิทยาคม โรงเรียนชุมชนบ้านจัววิทยา และโรงเรียนนายางวิทยา ทั้งหมดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน รวม 158 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนบ้านจัววิทยา อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จำนวน 41 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับฉลาก (simple random sampling) โดยเป็นนักเรียนระดับเยาวชนที่อยู่ในอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตผ้าทอที่บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

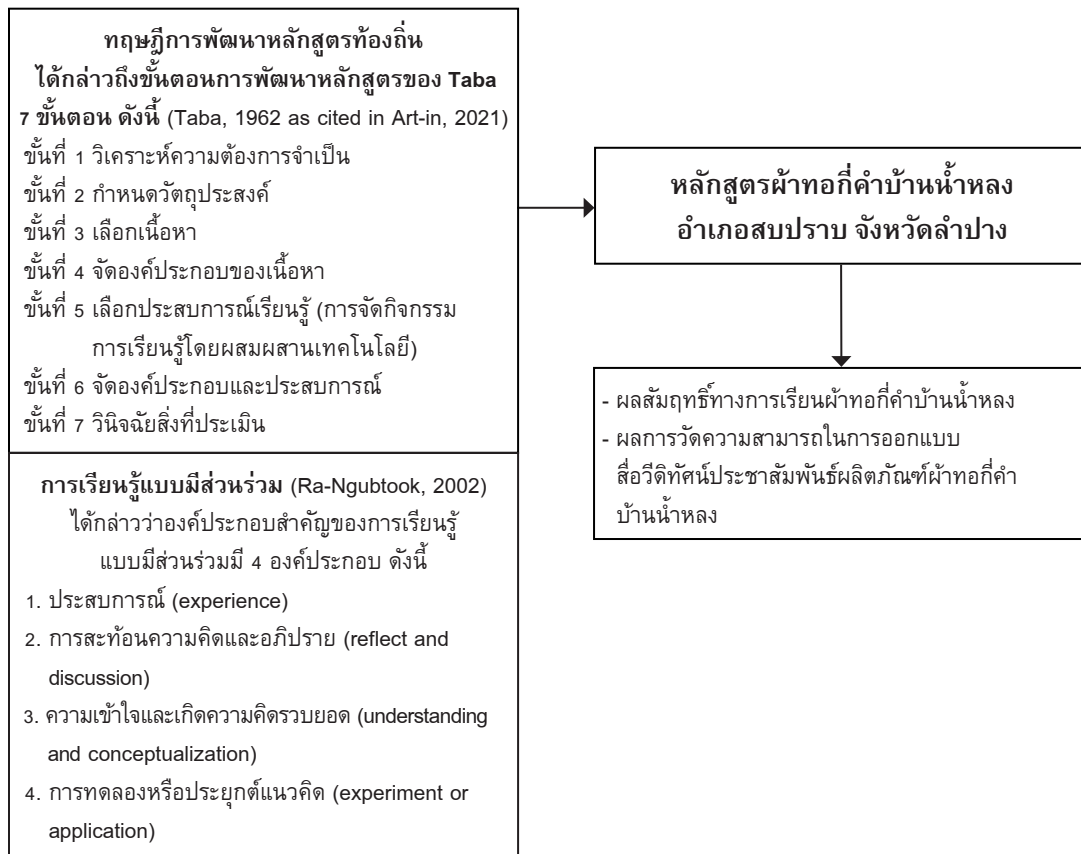
2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ หลักสูตรผ้าทอที่บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

2.1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า (Tabá) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรและเลือกกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.1.2 ศึกษาบริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำประเด็นต่าง ๆ มาจัดเรียงลำดับความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกำหนดประเด็นในการพัฒนาหลักสูตร

2.1.3 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของ อุดม เชยกิจวงศ์ (Cheykeewong, 2002) ฌนัท ธาตุทอง (Thattthong, 2007) สำลี ทองธิว (Thongthiew, 2002) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการของหลักสูตร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1.4 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฯ

2.1.5 วิเคราะห์บริบทของชุมชน เนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับการทอผ้าที่คำบ้านน้ำหลง ผลการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เพื่อนำมากำหนดเป็นเนื้อหาของหลักสูตร

2.1.6 ผู้วิจัยทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง

2.1.7 ร่างหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง ตามองค์ประกอบของหลักสูตรที่สังเคราะห์ไว้ ได้แก่ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผล

2.1.8 นำเสนอร่างหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง ต่อที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร

2.1.9 การจัดทำเอกสารหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง

2.1.10 นำหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง และเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.51 (S.D. = 0.49) และ 4.53 (S.D. = 0.52) ตามลำดับ

2.1.11 ปรับปรุง แก้ไข และจัดพิมพ์หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสมปราบ จังหวัดลำปาง เป็นรูปเล่มสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริง ภาคนามกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 41 คน ต่อไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง และแบบวัดความสามารถในการออกแบบสื่อวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

2.2.1 วิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลงจากหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถวัดได้ทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ ตามหลักสูตร

ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง
ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.2.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จากเนื้อหาเพื่อ
กำหนดคุณลักษณะ (specification) และสัดส่วนน้ำหนัก
ความสำคัญ (loading) เพื่อกำหนดจำนวนข้อสอบที่ต้องการจริง
ในแต่ละตัวชี้วัด

2.2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง
ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ซึ่งเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ
ซึ่งกำหนดไว้ 4 ตัวเลือก และถูกผิด รวมจำนวน 30 ข้อ
คะแนนเต็ม 30 คะแนน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย การ
วัดความรู้ (K) จำนวน 15 ข้อ การวัดทักษะกระบวนการ (P)
จำนวน 10 ข้อ และการวัดคุณลักษณะ (A) จำนวน 5 ข้อ

2.2.4 นำแบบทดสอบพร้อมแบบประเมินความสอดคล้อง
ระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้เสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญในด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัด
และประเมินผล และด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน
5 คน จากการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์
การเรียนรู้กับแบบทดสอบแต่ละข้อ โดยใช้สูตรดัชนี
ความสอดคล้องของระดับความคิดเห็น (IOC) พบว่าข้อสอบ
ทั้ง 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของระดับความคิดเห็น
(IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.2.5 สร้างแบบวัดความสามารถในการออกแบบสื่อวีดิทัศน์
ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำ ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า
5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ

2.2.6 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.7 จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง
ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำ
ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำ
บ้านน้ำหลง นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนน
ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.2 รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคะแนน
ก่อนการทดลองและคะแนนหลังการทดลอง

3.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองตามหลักสูตร
โดยใช้สถิติทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ยื่นเอกสารเพื่อขอการรับรองจริยธรรมการวิจัย
ในมนุษย์ซึ่งได้รับการรับรองตามเลขที่ใบรับรอง HE-252-2564
จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา

4.2 ขอหนังสือรับรองจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏลำปาง ถึงโรงเรียนชุมชนบ้านจัววิทยา เพื่อขอ
ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

4.3 ขี้แจงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรฯ
ให้กับกลุ่มตัวอย่าง

4.4 อาสาสมัครและผู้ปกครองลงลายมือชื่อเพื่อแสดง
ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

4.5 ให้กลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง
จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที

4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตร
ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง
โดยใช้เวลารวมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 สัปดาห์
สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 4 ชั่วโมง โดยใช้เวลาการจัดกิจกรรม
ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ตามโครงสร้างที่โรงเรียนจัดสรรเวลาให้

4.7 หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม
หลักสูตรฯ สิ้นสุดลง ให้กลุ่มตัวอย่างทดสอบหลังเรียน
โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำ
บ้านน้ำหลง จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที

4.8 รวบรวมคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อนำไป
ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบวัดความสามารถใน
การออกแบบสื่อวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำ
บ้านน้ำหลง โดยให้กรรมการตัดสินประเมินจากสื่อวีดิทัศน์
ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างสร้างขึ้น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับ
นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านจัววิทยา ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-3 จำนวน 41 คน เป็นเวลาทั้งสิ้น 4 สัปดาห์โดยขอเสนอ
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

**ขั้นตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาคุณภาพหลักสูตร
ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง**

ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาหลักสูตรโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้
1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) เป้าหมาย

ของหลักสูตร 3) หลักการของหลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร 9) เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยในหลักสูตรประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 16 ชั่วโมง ได้แก่ หน่วยที่ 1 ศิลปะล้านนาภูมิปัญญาผ้าทอกีต้า หน่วยที่ 2 นำสู่วิถีชีวิต เทคนิคการทอส่งต่อเยาวชน หน่วยที่ 3

มากล้นคุณค่า ศิลปวัฒนธรรม และหน่วยที่ 4 ชี้นำการตลาดในยุคดิจิทัล

จากการนำหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสม ผลปรากฏดังตารางที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.60	0.49	มากที่สุด
2. เป้าหมายของหลักสูตร	4.60	0.49	มากที่สุด
3. หลักการของหลักสูตร	4.40	0.80	มาก
4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.60	0.49	มากที่สุด
5. โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร	4.20	0.40	มาก
6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.40	มากที่สุด
7. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.60	0.49	มากที่สุด
8. การวัดและประเมินผลของหลักสูตร	4.60	0.49	มากที่สุด
9. เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้	4.20	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	4.51	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัด

ลำปาง ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมรวมทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.49)

ตารางที่ 2 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. คำชี้แจง	4.60	0.49	มากที่สุด
2. คำแนะนำสำหรับอาจารย์	4.60	0.49	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.60	0.49	มากที่สุด
4. คู่มือสำหรับอาจารย์	4.40	0.49	มาก
5. แผนดำเนินการใช้หลักสูตรตามโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร	4.40	0.49	มาก
6. หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	4.60	0.80	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
7. หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	4.60	0.49	มากที่สุด
8. หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	4.60	0.49	มากที่สุด
9. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	4.40	0.49	มาก
รวมเฉลี่ย	4.53	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมรวมทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.52)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลการใช้หลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง
จากการนำหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฯ ซึ่งผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ที่เรียนด้วยหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

คะแนนผลสัมฤทธิ์ (30 คะแนน)	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{d}$	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนการทดลอง	11.88	3.35				
หลังการทดลอง	21.39	3.46	9.51	3.29	18.49*	0.0000

*p < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ผลทดสอบก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 11.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.35 และผลทดสอบหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 21.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.46 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนหลังการทดลองของนักเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จากการจัดกิจกรรมการอบรมตามหลักสูตรฯ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามโดยนำนักเรียนกลุ่มเป้าหมายลงพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เพื่อเรียนรู้วิธีการย้อมสีเส้นด้าย วิธีการปั่นด้าย และมีการมอบเกียรติบัตรนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น โดยมีปราชญ์ชาวบ้านร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ดังภาพที่ 2

ผลการวัดความสามารถในการออกแบบสื่อวิถีทัศน์

ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ภาพรวมมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.21) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การวาง Timeline ของเรื่องและการนำเสนอมีความเหมาะสม ผลงานสะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ภาพและเสียงที่ปรากฏในผลงาน มีความชัดเจน สามารถนำไปเป็นสื่อประชาสัมพันธ์สินค้าได้ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาของเรื่องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลงานสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานเป็นทีม ผู้นำเสนอผลงานมีน้ำเสียง การออกเสียงอักขระและจังหวะ มีความเหมาะสม ภาพรวมผลงานสามารถส่งเสริมการตลาดได้จริง

ผลงานการออกแบบสื่อวิถีทัศน์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้เผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์สินค้าลงเพจเฟซบุ๊กของตำบลสมัย อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมภาคสนาม ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยให้นักเรียนเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง (ที่มา : Kedthip Sirichaisin & Pitcha Thanomsiang)

ภาพที่ 3 ผลงานการออกแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกีต้า (ที่มา : U2TSamai (2021, May 26))

สรุปผลการพิจารณาความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ

1. แบบประเมินคุณภาพของหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.49)

2. แบบประเมินคุณภาพของเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.52)

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง เป็นแบบประเมินความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผู้วิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งผลการประเมินมีความสอดคล้องทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

4. แบบประเมินความสามารถในการออกแบบสื่อวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง

เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.33) และผู้วิจัยนำแบบประเมินที่มีคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 41 คน ภาพรวมมีความสามารถในการออกแบบสื่อวีดิทัศน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.21)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตรอยู่ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) เป้าหมายของหลักสูตร 3) หลักการของหลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร และ 9) เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ และในส่วนของเอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกีต้าบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้หลักสูตรฯ คำแนะนำสำหรับ
อาจารย์ จุดมุ่งหมายหลักสูตร คู่มือสำหรับอาจารย์
แผนดำเนินการใช้หลักสูตรตามโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร
โดยผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรฯ และ
เอกสารประกอบหลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ
จังหวัดลำปาง ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความเหมาะสม
อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นผลมาจากที่ผู้วิจัยดำเนินการ
พัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม
มีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ
ของนักเรียนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการศึกษาบริบทของชุมชน
รวมทั้งศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร
และนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร
ตามแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรหลายคน โดยครั้งนี้ผู้วิจัย
ได้วิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรโดยประยุกต์ใช้กระบวนการ
พัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962 as cited
in Art-in, 2021) รวม 7 ขั้นตอน ซึ่งแนวคิดของทาบ
ในการพัฒนาหลักสูตรใช้วิธีแบบรากหญ้า (grass-roots
approach) มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรได้รับการออกแบบ
โดยครูผู้สอนมากกว่าพัฒนาจากองค์กร ดังนั้นน่าจะเป็น
ข้อจำกัดของงานวิจัยฉบับนี้ที่ออกแบบโดยนักวิจัย
ของสถาบันอุดมศึกษา แต่จุดเด่นของขั้นตอนแรกของการ
พัฒนาหลักสูตรของทาบ คือ การวิเคราะห์ความต้องการ ซึ่ง
คณะนักวิจัยได้สอบถามความต้องการของครูและผู้บริหาร
ตามบริบทของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริมงคล
ทนทอง, สิริมา ภิญโญนันตพงษ์, บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์,
และเยาวพา เตชะคุปต์ (Thonthong, Pinyoanantapong,
Pinyoanantapong, & Dechakup, 2010) ที่ได้ศึกษาวิจัย
การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็ก
ปฐมวัย หลักสูตรมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย
โครงสร้าง ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ และแนวทาง
การจัดประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความ
เหมาะสมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้อง
กับงานวิจัยของ เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (Chaiphakdee, 2016)
ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาทอผ้าไหม โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น
ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ 4 ขั้นตอน คือ
การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาและประเมิน
คุณภาพโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การทดลองใช้หลักสูตร
ท้องถิ่น และการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบความเหมาะสม
และสอดคล้อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบ
หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน การประเมินผลกิจกรรมอยู่ในระดับดี
และผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน ปรากฏว่าบ้าน
อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

2. การศึกษาผลของการใช้หลักสูตรผ้าทอกี่คำ บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

จากผลของการใช้หลักสูตรผ้าทอกี่คำบ้านน้ำหลง อำเภอ
สบปราบ จังหวัดลำปาง กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียน
ที่ได้เรียนรู้ผ่านหลักสูตรฯ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้
4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ศิลปะล้านนา
ภูมิปัญญาผ้าทอกี่คำ 2 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 นำสู่วิถีชีวิต
เทคนิคการทอส่งต่อเยาวชน 8 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3
มากล้นคุณค่า ศิลปวัฒนธรรม 3 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4
ชี้นำการตลาดในยุคดิจิทัล 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์
ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรผ้าทอกี่คำ
บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง มีผลคะแนน
ของผลทดสอบก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 11.88
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.35 และผลทดสอบ
หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 21.39 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน เท่ากับ 3.46 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง
คะแนนก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนหลังการทดลอง
ของนักเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เป็นผล
มาจากที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับกระบวนการทัศน์ใหม่
ของการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา
โดยประสานความร่วมมือจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมี
ปราชญ์ชาวบ้านที่พร้อมจะถ่ายทอดองค์ความรู้ และทำให้นักเรียน
ได้เรียนรู้โดยการทดลองปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้
ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข
(Dachakup & Yindeesuk, 2014) ที่กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น
เป็นการเรียนรู้ที่เน้นจากห้องเรียนสู่โลกภายนอกซึ่งเป็นการ
สอนที่เปิดโอกาสแก่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่จำกัดเวลาและ
สถานที่ และเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชน นอกจากนี้นักเรียนที่ได้เรียนรู้ผ่านหลักสูตรฯ คือ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงวัยที่มีความเหมาะสม
ที่ได้เริ่มต้นเรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานด้านผ้าทอ ซึ่งสอดคล้อง
กับนิยม ออไศสุรย์ ที่กล่าวว่าช่วงอายุของสตรีที่เริ่มทอผ้า
ในอดีตที่จะเริ่มต้นฝึกหัดการเรียนรู้งานด้านผ้าทอในช่วงอายุเฉลี่ย
ระหว่าง 13-18 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีความพร้อมทางด้านร่างกายที่

จะใช้ที่ทอผ้าและออกแรงทอได้ (O-isulaya, 1995) และ Lowenfeld (1957) ที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการของวัยรุ่นในช่วงอายุ 14-17 ปี ว่าเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์ สามารถควบคุมการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือทางศิลปะได้ เป็นอย่างดี มีสมาธิและช่วงความสนใจที่ยาวนานเพียงพอที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะได้ ดังนั้น หลักสูตรผ้าทอกีคำบ้านน้ำหลงจึงมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

เพื่อให้การนำหลักสูตรผ้าทอกีคำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และได้ประสิทธิภาพที่ดี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

1. ก่อนนำหลักสูตรผ้าทอกีคำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ แนวคิด กระบวนการการเรียนรู้โดยใช้บริบทเชิงพื้นที่เป็นฐาน และสำรวจความต้องการของชุมชนพื้นที่ของโรงเรียน อย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี

2. การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรผ้าทอกีคำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เน้นกระบวนการที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้า ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ดังนั้นผู้ที่สนใจนำหลักสูตรไปใช้จึงควรให้ความสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนที่มีความรู้เรื่องการทอผ้ามาส่งต่อองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนขององค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการต่อยอดงานวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรใน ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร การทำไม้กวาด การทำกระเปาะจากเชือกกรม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาตามบริบทของพื้นที่ตำบลสมัย อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

2. หลักสูตรผ้าทอกีคำบ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง สามารถจัดให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้ โดยสามารถปรับเนื้อหาให้มีความง่ายกว่าเดิม เพื่อเป็นการส่งเสริมแนวคิดในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาให้แก่เด็กนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนรู้

ในรูปแบบหลักสูตรตามสาระท้องถิ่นและจัดเวลาเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้คุ้นเคยวิธีการและเกิดเป็นพฤติกรรมที่ถาวร

References

- Art-in, Sitthipon. (2021). **Curriculum Development (การพัฒนาหลักสูตร)** (6th ed.). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Chaiphakdee, Duanpenporn. (2016). The development of local curriculum for transmitting popular wisdom on the silk (การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาทอผ้าไหม). **Journal of Research and Development Buriram Rajabhat University**, 11(special): 173-182.
- Chamnian, Methavee, Chamniam, Korakot, & Kaewsanit, Mathee. (2021). Local curriculum in terms of communication: Tools for transferring art, Culture and wisdom (หลักสูตรท้องถิ่นในแง่มุมของการสื่อสาร: เครื่องมือการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา). **Journal of MCU Nakhondhat**, 8(4): 48-58.
- Cheykeewong, Udom. (2002). **Local Curriculum Learning Reform Strategy (หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้)**. Bangkok: Bhannakij.
- Dachakupt, Pimpan, & Yindeesuk, Payao. (2014). **Learning Management in the 21st Century (การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21)**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kaewurai, Wareerat. (2021). **Curriculum Development: from Theory to Practice (การพัฒนาหลักสูตร : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ)**. Phitsanulok: Naresuan University Publishing House.
- Lowenfeld, V. (1957). **Creative and Mental Growth** (3rd ed.). New York: The Macmillan Company.
- O-isulaya, Niyom. (1995). **A Study of Transmission of Thai Song Dum Hand Weaving in Phetchaburi Province (การศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำ ในจังหวัดเพชรบุรี)**. Master' s dissertation, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Oliva, P. F. (1992). **Developing the Curriculum** (3rd ed.).

- New York: Harper Collins Publishers.
- Panich, Vijarn. (2012). **Ways to Create Learning for Students in the 21st Century** (วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21) (Lertwijitcharat, Wanna & Treteprattima, Sanguansri, Eds.). Bangkok: Tathata Publication Co., Ltd.
- Promata, Sakorn, & Khamawattana, Permkiat. (2016). Synthesis of theses on local curriculum development in Thailand (การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในประเทศไทย). **Journal of Education Studies**, 44(2): 183-201.
- Punyopashtambha, Hathairat. (2018). **Local Wisdom and Development** (ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา). Bangkok: Rungreung.
- Ra-Ngubtook, Wattanaporn. (2002). **Learning Techniques and Activities that Emphasize Student-Centered Learning According to the Basic Education Curriculum, 2001** (เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544). Bangkok: Prikwan Graphic.
- Saylor, J. G., & Alexander, W. M. (1974). **Planning Curriculum for Schools**. New York: Holt, Rinehart and Wiston.
- Taba, H. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt Brace & World.
- Thatthong, Kanata. (2007). **Techniques for School-Based Curriculum Development** (เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา). Nakhon Pathom: Phetkasem Printing.
- Thongthaw, Samlee. (2002). **Principles and Guidelines for School-Based Curriculum: Science Case Elementary School** (หลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Thonthong, Sirimongkol, Pinyoanantapong, Sirima, Pinyoanantapong, Booncherd, & Dechakup, Yaowapa. (2010). The development of curriculum for young children based on local wisdom in Surin Province (การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย). **Journal of Education Burapha University**, 21(3): 1-12.
- U2TSamai. (2021, May 26). **Video Clip Introducing Ban Nam Long's Ki Kham Weaving Products** (วิดีโอแนะนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่บ้านน้ำหลง) [Video clip]. Retrieved from <https://www.facebook.com/U2TSamai>